

РОЗДІЛ 1

Квітень 1947

Усе почалося з листа. За два місяці, відколи той опинився на її порозі, вона не раз перечитала написані на бузковому папері слова подруги Роуз:

Ми з Берті влаштуємо у квітні пішу прогулянку Бреконськими маяками¹ — здасться, ти мешкаєш десь там, поблизу? Не зустрінеш нас? Мені страх як кортить знову побачитися з тобою.

Коли Летті розгорнула листа, вона аж затремтіла від нетерплячки: так їй хотілося якнайшвидше зустрітися з Роуз і нарешті познайомитися з її молодшим братом Берті.

І ось настав день їхнього приїзду. Летті нервово попила лимонад, бульки якого з шипінням розсмоктувалися в горлі. До «Ягняти» вона прибула на пів години раніше: автобуси між Абергавенні й Бреконом ходили не завжди регулярно. Відшукала в глибині паба, у відгородженому для жінок місці, інший, не такий потертий стілець, поправила бганки улюбленої спідниці, розпрямила темні кучері. Яке божевілля: Летті зневажала себе за те, що так хвилюється. Але з Роуз вони не бачилися з кінця війни, коли працювали разом у Лондоні телеграфістками, а із самим Берті вона досі не була знайома.

¹ Національний парк у Вельсі. (Тут і далі прим. пер.)

Їй завжди кортіло познайомитися з ним, принаймні відколи дізналася, що вони народилися в один день. Під час війни Роуз очолювала цілу роту телеграфісток на міському поштамті і щоразу питала в новеньких про день народження, щоб потім у належний час пригостити з нагоди свята.

— Двадцять першого січня? Овва, як і Берті, мій молодший братик! — вигукнула Роуз. — І тобі також вісімнадцять?

Летті ствердно кивнула.

— Ти ба! — Роуз пильніше придивилася до неї, потішена несподіваним збігом, а Летті відчула приємність через те, що якимось із нею пов'язана. Висока яскрава молода жінка одразу їй сподобалася, попри те що вони явно походили з різних прошарків суспільства. Окрім як по радіо, Летті ніде не чула такої вишуканої вимови.

Про Берті вона розпитала в Роуз скільки могла, бо намагалася не набридати зайвою цікавістю. У неї в голові склався певний образ: елегантний денді в смокінгу, який легко процитує уривок з Гомера. Вона була певна, що на класичному факультеті в Оксфорді вчать найзапекліші сноби, і хлопець, мабуть, вражає неабияким інтелектом.

Раптом вона усвідомила, що вже допила лимонад, і замислилася, чи не замовити ще одну склянку до приходу Роуз та її казкового брата. Годі було уявити, що вони справді прямували сюди, в один із місцевих пабів.

Якби не війна, вона, звісно, ніколи не зустріла б Роуз. Летті подумала, що тоді й сама вона навряд чи подалася б кудись із Південного Вельсу. Світські леді, якою була Роуз, не мають звички відвідувати такі місця, як пошта в Абергавенні. Утім вони небагато часу провели разом: Летті опинилася в Лондоні й почала там працювати вже в тисяча дев'яtsel сорок п'ятому році, коли ось-ось мала закінчитися війна.

Велика будівля на розі вулиці Сен-Мартен-ле-Гран роїлася молодими жінками, яким донедавна й на думку не

спадало, що вони колись опиняться в Лондоні та ще й працюватимуть тут. Подібні до зграйки горобців, вони метушилися, про щось теревенили. Від руїн та моторошного виття сирен, що прошивали серце страхом, їх відволікав безупинний потік військових та ще музика, що долинала зі стін Гаммерсет-Пале, і взагалі вся ця розкіш Вест-Енду.

Як і всі вони, Летті неабияк хвилювалася, коли приїхала до столиці, де не була досі жодного разу. Але не минуло й кількох тижнів, як вона закохалася в Лондон. У погойдування в автобусі, коли той, подзенькуючи, мчав її вперед. У високі будівлі, що заступали собою небо. У розлогі парки, де прогулювалися люди. У тривалі мандри містом, під час яких вона не наважувалася заходити надто далеко, вивчаючи незнайомі зруйновані вулиці. Уперше в житті вона була сама-одна, далеко від рідної оселі, і цілковита незалежність лоскотала душу. Щораз більше її захоплювали нові знайомства: увечері Летті поверталася в пансіонат, де пила чай із чотирнадцятьма іншими дівчатами, і дружба дуже швидко й міцно поєднала їх. Здавалося, війна геть-чисто змітає всі невидимі стіни між людьми.

У приміщенні центральної пошти незворушна Роуз, безперечно, була їхньою лідеркою: вона впевнено й бадьоро переконувала дівчат, як важливо, що вони працюють, підтримувала тих, хто занепав духом, розгублених і самотніх. Роуз узяла Летті під своє крило в перші ж тижні її перебування в столиці, коли дівчина щойно отетеріло роззиралася довкруги. А одного разу навіть потягнула за собою на філіжанку чаю з тістечками до готельного ресторану («Гроші — дурниця, у мене їх багато, дозволь тебе пригостити»). І Летті була здивована тим, як легко їй говорити з Роуз, щиро спілкуватися попри всю їхню неоднаковість в усьому.

— Дивна річ — війна, — сказала Роуз наступного разу, коли вони разом пили чай у запліснявілому пансіоні, де

мешкала тоді Летті. — Але, гадаю, саме робота надає сенс нашому життю.

Летті поглянула Роуз просто в очі.

— Нашому? Ти говориш про всіх жінок чи лише про людей твого кола?

Роуз накрутила на палець завиток каштанового волосся, і Летті знітилася: не варто було натякати на те, з яких різних родин вони походять. Вона завжди намагалася думати якомога менше про те, що батько Роуз — справжній лорд, а сама вона має власний титул і землі.

— Я про всіх жінок. І дівчат, — відповіла Роуз. — Якби не війна, ми мали б лише знайти собі чоловіка. Ото була б і вся наша робота в мирний час.

— А я вже працювала на пошті в Абергавенні. Багато дівчат змушені працювати... — м'яко додала Летті.

Першу посаду Летті отримала у віці п'ятнадцяти років, коли залишила школу: на думку тата, вона і так уже просиділа в класах на рік довше, ніж було потрібно. Пані Кеттерік уперто намагалася його переконати, що Вайолет є «напрочуд розумною» і могла б отримувати хай яку маленьку муніципальну стипендію, щоб мати потім закінчену середню освіту. Але згодом вони дізналися, що Керрі Джоунз, яка працювала на поштамті в ошатному будиночку на центральній вулиці в Абергавенні, завагітніла четвертою дитиною. Летті не варто було відмовлятися від такої нагоди, і тому ніхто вже не думав про стипендію.

— Та чи не була ця посада лише приводом, щоб чимось тебе зайняти, доки не вийдеш заміж? — напосідала Роуз.

— Можливо. Хоча тоді мені так не здавалося. Зрештою, батько завжди вмів наполягти на своєму.

— Я часто думаю про дівчат, тобто про тебе, про себе, про інших. Адже нічого особливого від нас і не очікують, не вимагають стати кимось більшим, — вела далі Роуз. — О, я знаю, ми повинні виховувати дітей, вести домашнє

господарство. І, звісно, це теж важливо. Але тепер у нас інші обов'язки, хіба ні?

Летті притакнула на знак того, що уважно її слухає.

— Наша робота під час війни, хай би там що, є цілковитою *несподіванкою*. Тепер ми змушені більше думати власною головою. І давно вже час — на мою думку, така робота лише на користь нам, жінкам.

Летті і Роуз подружилися завдяки обставинам, і дуже тішилися із цього приводу. Та це безпосереднє спілкування тривало недовго. Замайоріли прапори, люди почали цілувати одне одного на вулицях, їхні обличчя просвітліли, бо настало полегшення. Натомість Летті охоплювала тривога. У голові безперестанку спливали картини широкіх ланів навколо рідної домівки взимку: гола, брунотно-фіолетова земля, що затверділими складками збігала ген-ген за небокрай.

Відтак вона повернулася до Абергавенні, і час, що його вона провела в Лондоні, здавалося, запаяли сургучем і відправили деінде — тепер його оповив туман спогадів. Аж раптом одного дня з пошти принесли бузковий конверт. Усі дівчата запряглися писати одна одній, і лише Роуз дотримала слова і виявилася в листуванні на диво цікавою і жвавою співрозмовницею. А відтак почала висилати подрузі книжки.

— Навіщо тобі стільки бандеролей, Летті? — спитав батько, коли вона брала в нього з рук останній пакунок.

Дивлячись на дочку, він випнув свої схожі на голки великі вуса, що завжди траплялося, коли він відчував якусь загрозу.

Летті не відповіла йому. Вона розгорнула найважчий пакунок і витягнула з нього том «Буремного перевалу» в шкіряній палітурці, що прибув до неї з «бездонної бібліотеки», за словами Роуз, із маетку під величною назвою Фарлі-голл, де мешкала її подруга.

Батько Летті читав мало, попри те що зажив слави на всі сусідні долини як майстер розгадувати кросворди. Йому більше до душі були справи, дотичні до місцевої каплиці, церковного хору, залізниці й Лейбористської партії. Синами Еван був цілком задоволений — обоє молодші за Летті, обоє люті через те, що не встигли взяти участь у війні, — але його мало не підкидало, коли він натрапляв на томик Джорджа Орвела чи коли бачив, як Летті у вихідний день, підібгавши під себе ноги, сидить із книжкою біля вогнища в старому, із вилізлого ватою кріслі.

Їй було байдуже, як реагує на її захоплення батько. Листи і книжки були для неї брамою, через яку вона подумки переносилася в інший світ: ні, не в шалений і метушливий Лондон, але тим паче і не в оспалий Південний Вельс. Вони просто рятували її від думок про те, що її життя після повернення додому неймовірно змаліло.

Летті спала на вузькому ліжку, яке відділяла від братів стара й важка плетена завіса. Працювала п'ять днів на тиждень, а також по суботах уранці, а ввечері в суботу заходила хильнути пів келиха вина до «Фонтану». Але в пабі її іноді пригнічували галасливі веселощі давніх друзів. Вона дивилася, як сяють їхні очі, як вони гигочуть, мало не в істерику впадають від щастя, що вижили і що тепер, як здавалося Летті, мають цілковите право не думати про роботу.

У «Ягнят» Летті знову взялася за лимонад і вже майже допила, як до неї нечутно, м'яким кроком, бо долівка була посипана соломною, наблизився чоловік.

— Летті?

Ось і він.

І попри те, що вона чекала на нього, поява цього високого худорлявого хлопця була для неї дещо несподівана.

Його мокра від поту світло-каштанова чуприна розкуйовдилася, кілька пасом упало на великі й лагідні карі очі.